

Finansiālā (ne)stabilitāte un pamatizdevumu struktūra cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā 2025. gadā

Pētījums par finanšu izaicinājumiem cilvēkiem ar invaliditāti

Pētījuma autori

- **Mg. oec. Līga Ritere** SIVA koledža lektors
- **Mg. oec. Inese Kokaine** SIVA koledža lektors
- **Jūlija Mironova** ir PhD kandidāte Riga Nordic University

Labklājības ministrija
Sociālās integrācijas
valsts aģentūra

Pētījuma mērķis un aktualitāte

FINANSIĀLAS GRUTIBAS CILVĒKIEM AR INVALIDITĀTI LATVIJĀ

Finansiālās (ne)stabilitātes problēmas cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā

Galvenās finansiālās grūtības

Novērtēt būtisko izdevumu – mājokļa, veselības aprūpes un komunālo maksājumu – īpatsvaru cilvēku ar invaliditāti ikmēneša ienākumu struktūrā un noteikt, vai šie izdevumi vidēji sasniedz ievērojamu daļu no kopējiem ienākumiem, tādējādi veicinot nabadzības risku un ierobežotu finanšu patstāvību.

Ietekme uz ikdienas dzīvi

Finansiālā nestabilitāte tieši ietekmē ikdienas vajadzību apmierināšanu un dzīves kvalitāti cilvēkiem ar invaliditāti.

Labklājības ietekme

Nepietiekama finansiālā stabilitāte samazina piekļuvi pakalpojumiem un atbalstam, kas ir būtiski labklājības nodrošināšanai.

Pamatizdevumu struktūras analīzes nozīme

Finansiālās situācijas izpratne

Pamatizdevumu analīze sniedz dziļāku ieskatu cilvēku ar invaliditāti finansiālajās vajadzībās un izdevumos.

Mērķtiecīgas politikas veidošana

Analīzes rezultāti palīdz izstrādāt politiku, kas efektīvi atbalsta cilvēkus ar invaliditāti.

Pētījuma vieta Latvijas sociālekonomiskajā kontekstā

Sociālekonomisko problēmu izpēte

Pētījums palīdz dziļāk izprast Latvijas sociālekonomiskās problēmas, īpaši attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti.

Atbalsts politikas veidotājiem

Pētījums sniedz vērtīgu informāciju politikas veidotājiem, lai izstrādātu efektīvākus atbalsta mehānismus.

Dzīves kvalitātes uzlabošana

Mērķis ir uzlabot dzīves kvalitāti cilvēkiem ar invaliditāti, veicinot iekļaujošu sabiedrību un pieejamību.

Teorētiskais ietvars

Spēju pieeja -cilvēku labklājība jāvērtē nevis pēc ienākumiem, bet pēc spējām īstenot dzīves mērķus (capabilities).

Pamatvajadzību teorija- labklājība tiek sasniegta, ja nodrošinātas pamatvajadzības pārtika, mājoklis, veselība, drošība.

Sociālās atstumtības teorija- nabadzība nav tikai ienākumu trūkums, bet arī ierobežota pieeja resursiem, sabiedriskai līdzdalībai un darba tirgum.

Labklājības ministrija
Sociālās integrācijas
valsts aģentūra

Pētījuma metodoloģija un datu avoti

Izmantotās izpētes metodes

Kvantitatīvās metode

Google Forms anketa

Aizpildīja 142 respondenti

Statistiskā analīze ar Python un Scipy.stats

Periods 2025. gada septembris, oktobris

Respondentu atlase un aptaujas process

Vispusīga respondentu atlase

Respondentu atlase tika veikta iespējami vispusīgi, lai nodrošinātu reprezentatīvu un daudzveidīgu paraugu.

Strukturēts aptaujas process

Aptaujas process bija strukturēts, lai nodrošinātu precīzus un salīdzināmus datus.

Ētiska datu vākšana

Datu vākšana tika veikta ētiski, ievērojot respondentu tiesības un konfidencialitāti.

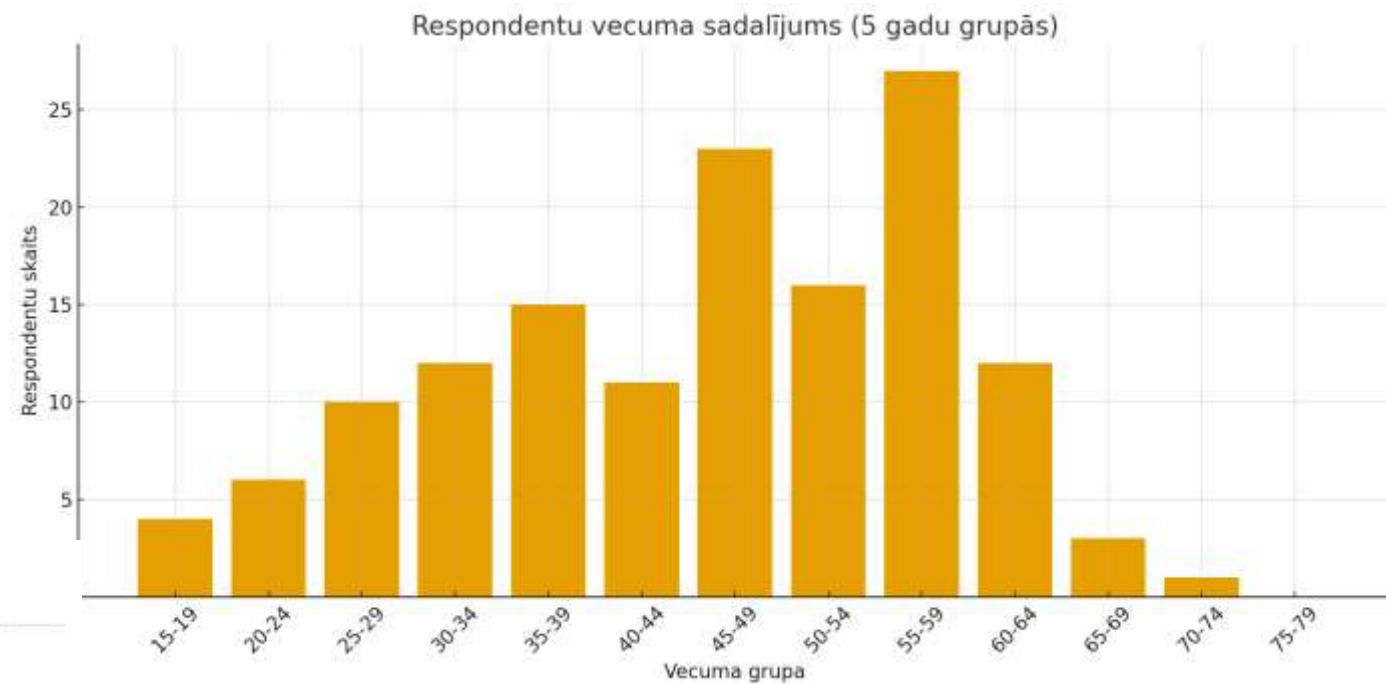
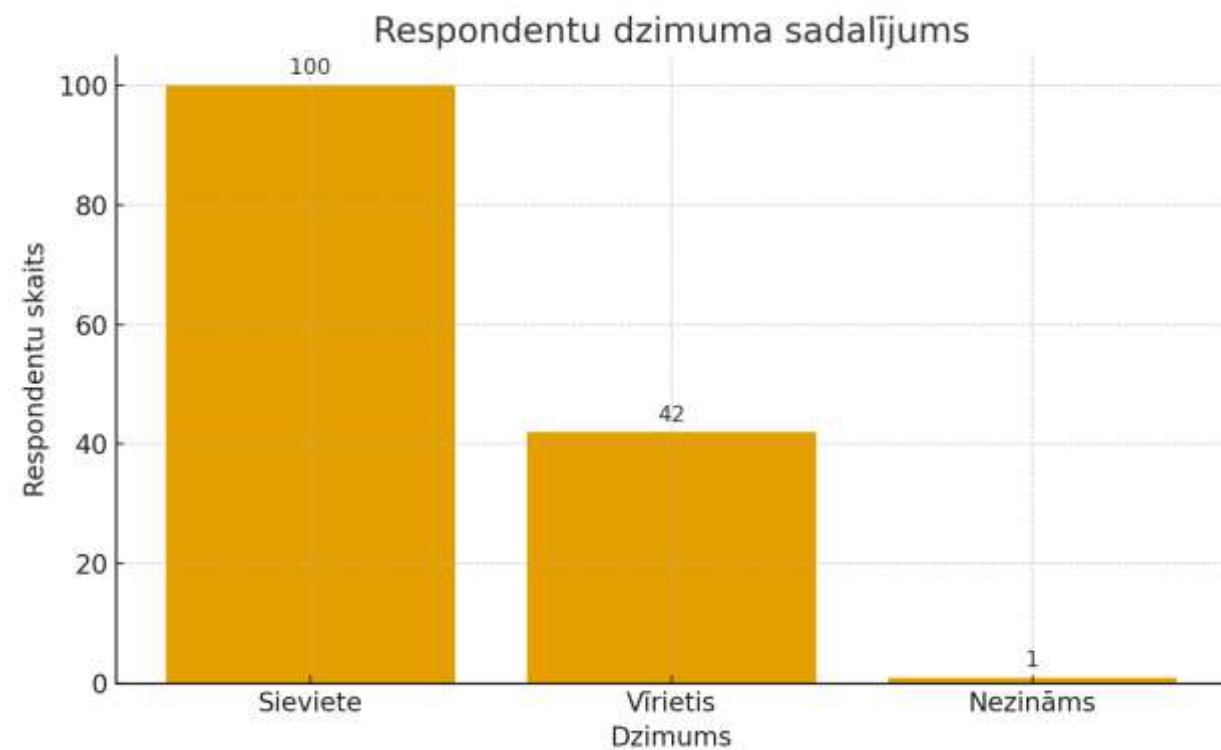

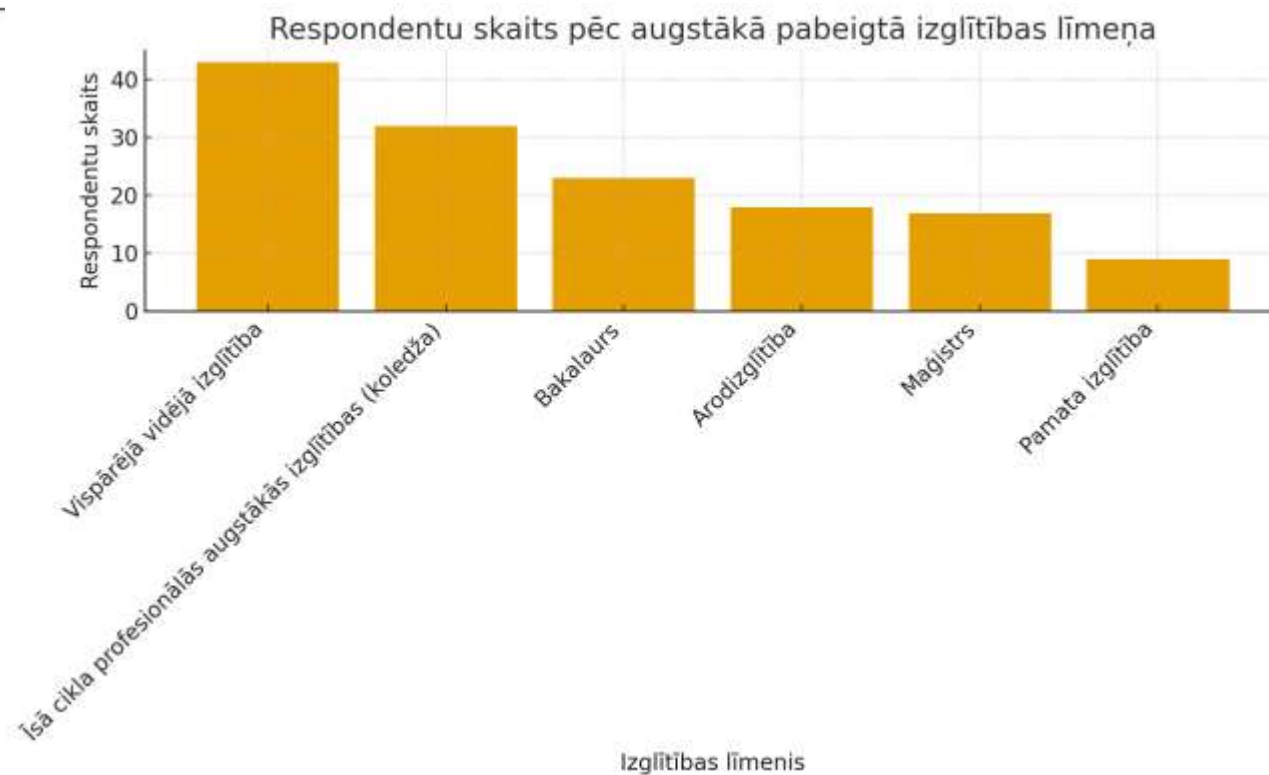
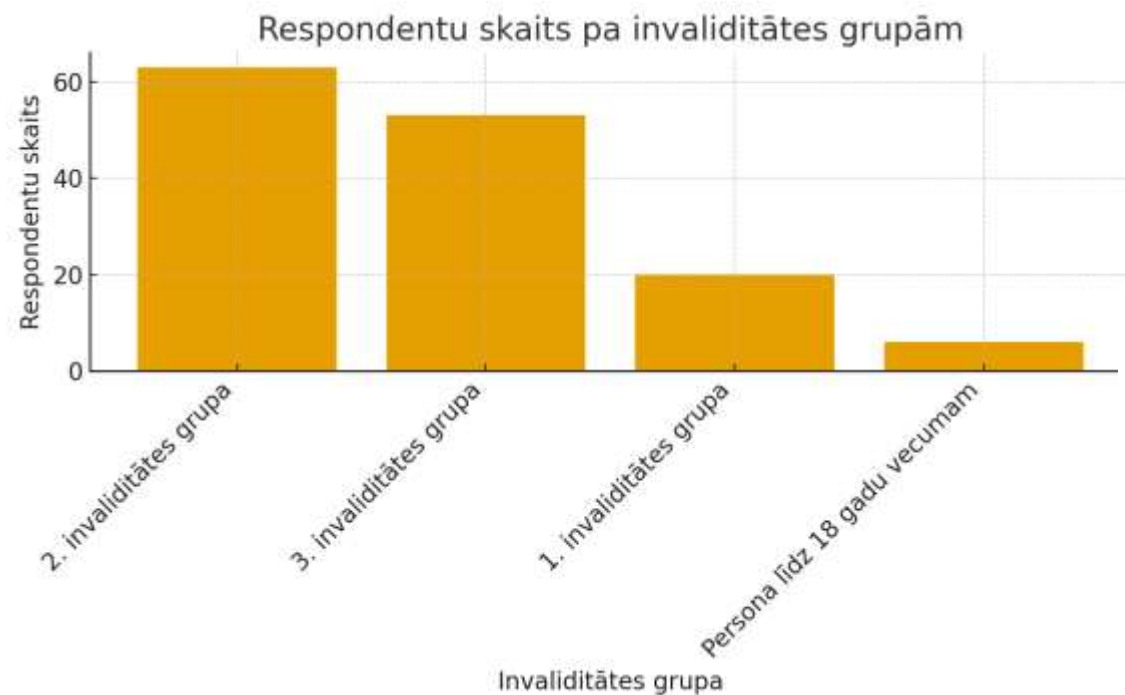
Labklājības ministrija
Sociālās integrācijas
valsts aģentūra

Galvenie pētījuma rezultāti un secinājumi

Respondentu dzimums un vecums

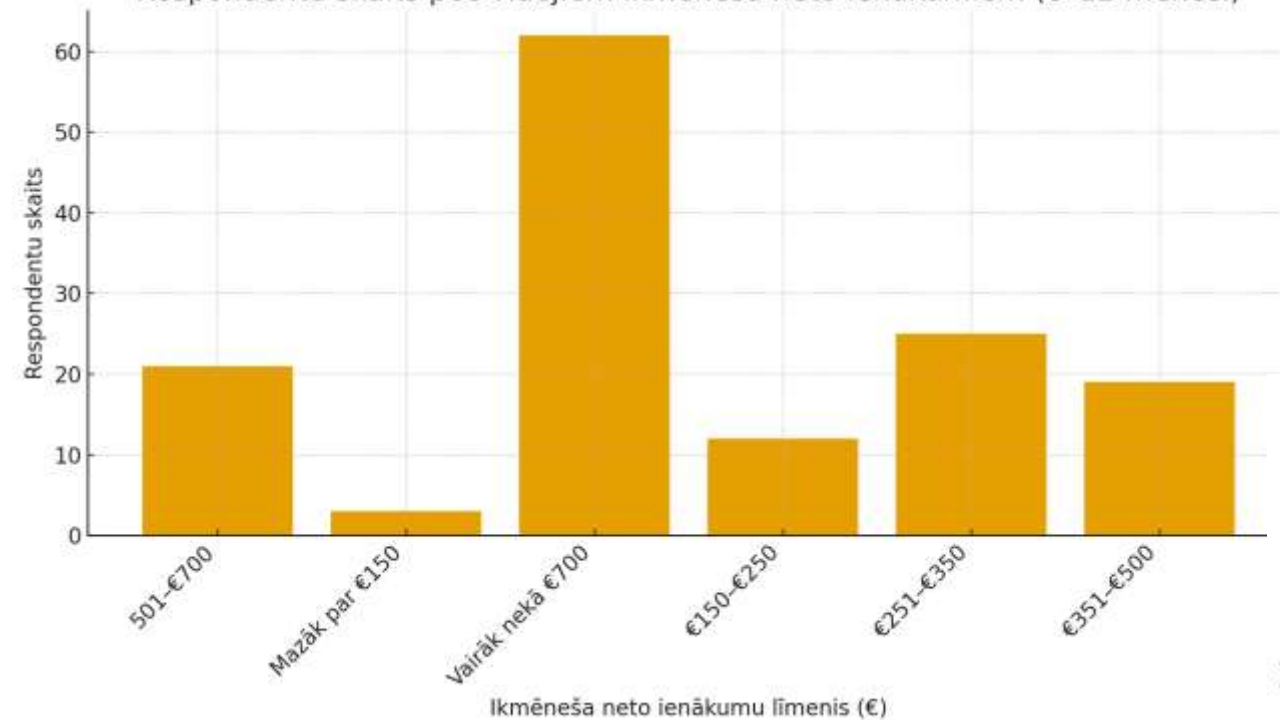

Respondentu sadalījums pēc invaliditātes grupām un izglītības

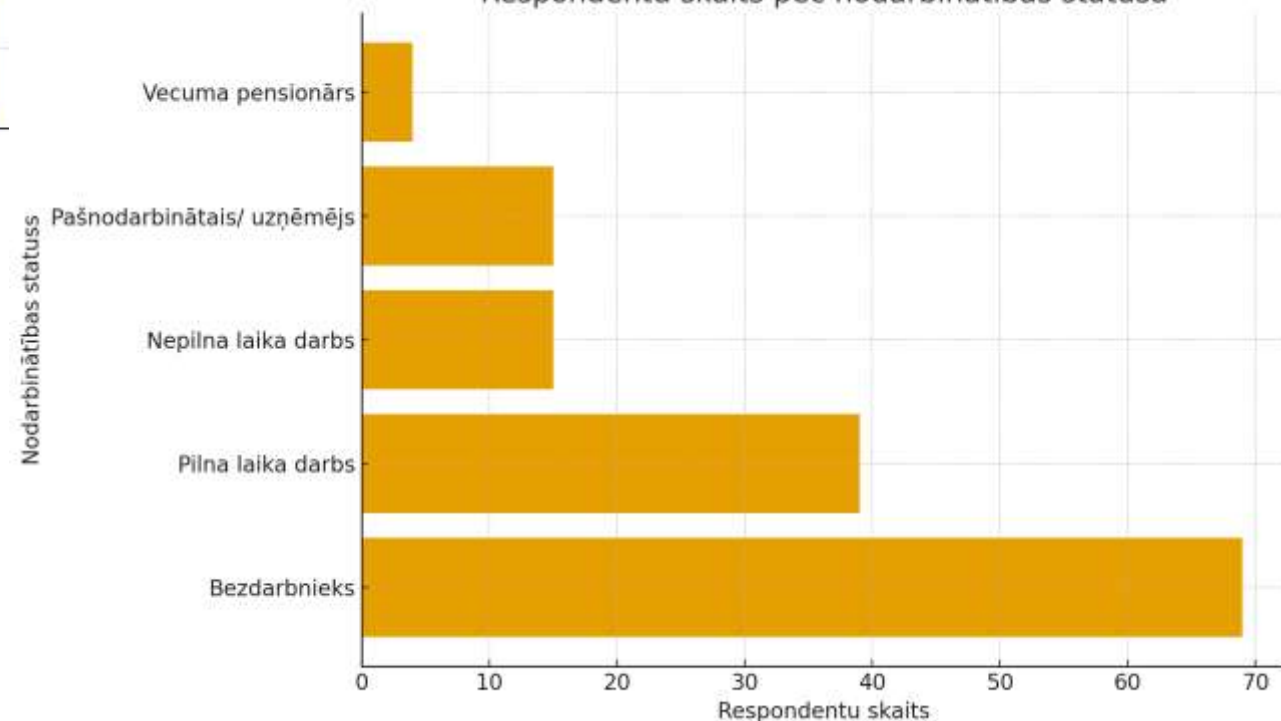

Respondentu sadalījums pēc ienākumiem un nodarbinātības statusa

Respondentu skaits pēc vidējiem ikmēneša neto ienākumiem (6-12 mēneši)

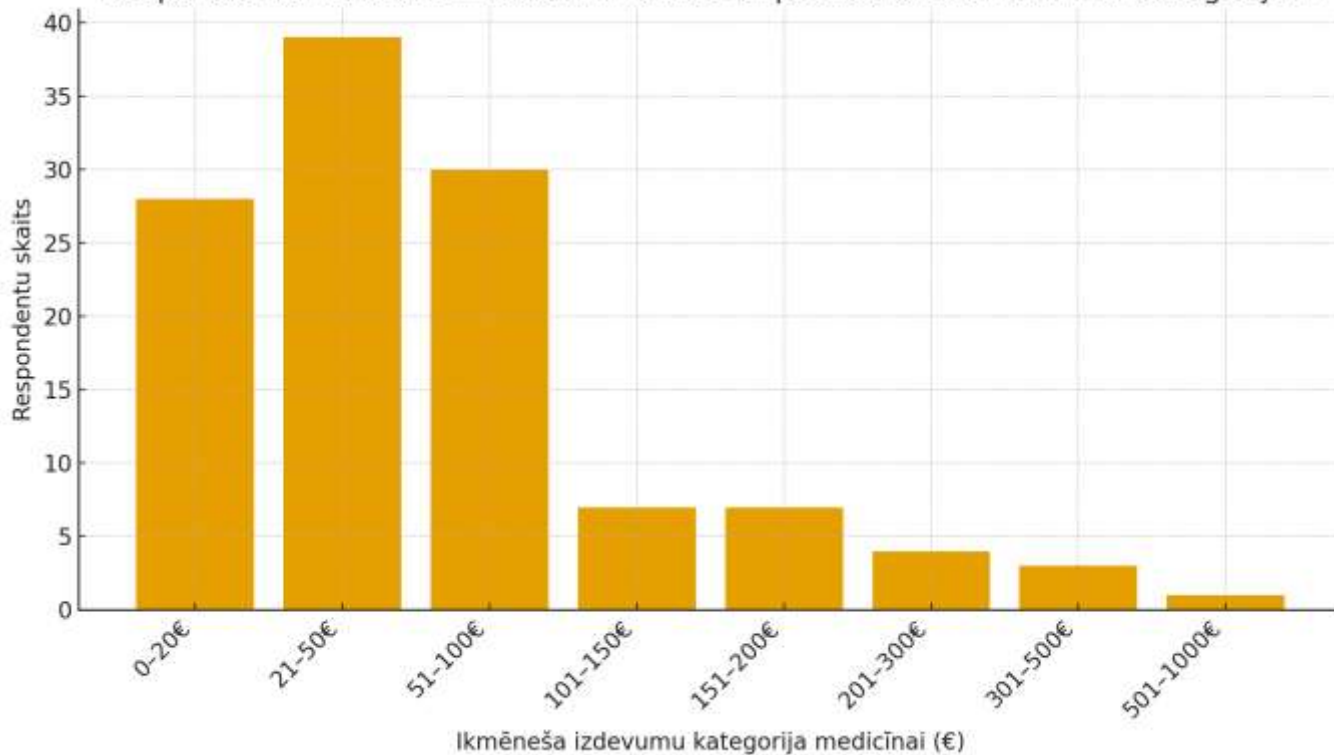

Respondentu skaits pēc nodarbinātības statusa

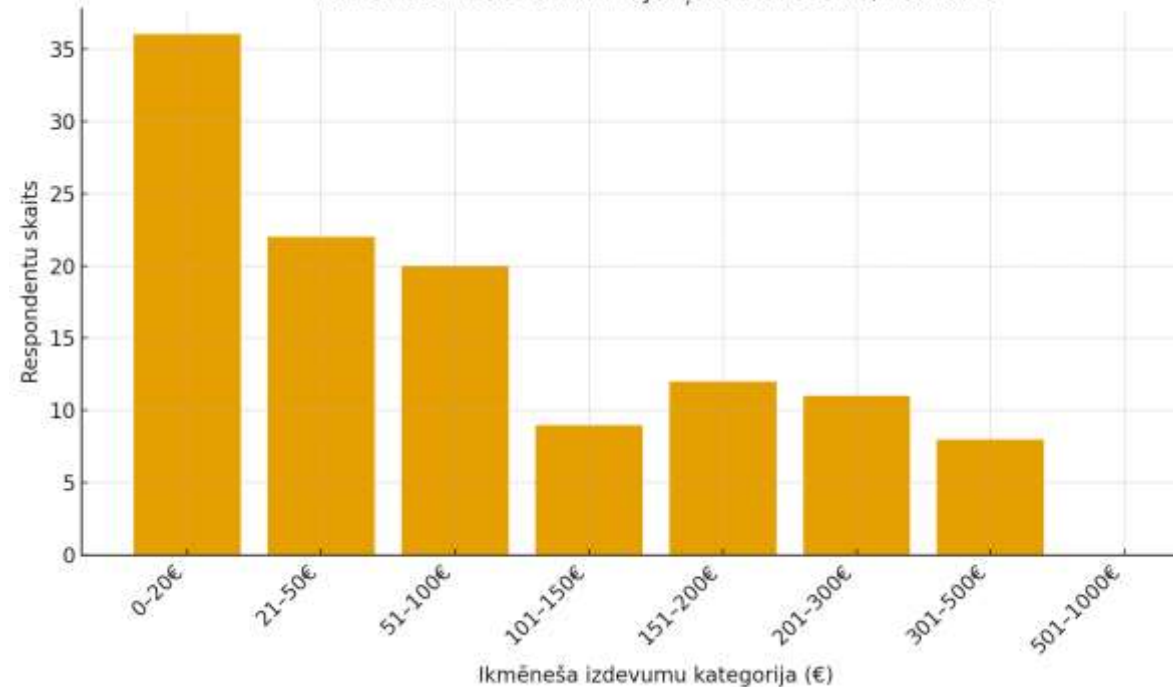

Ikmēneša izdevumi - medicīnai un mājoklim

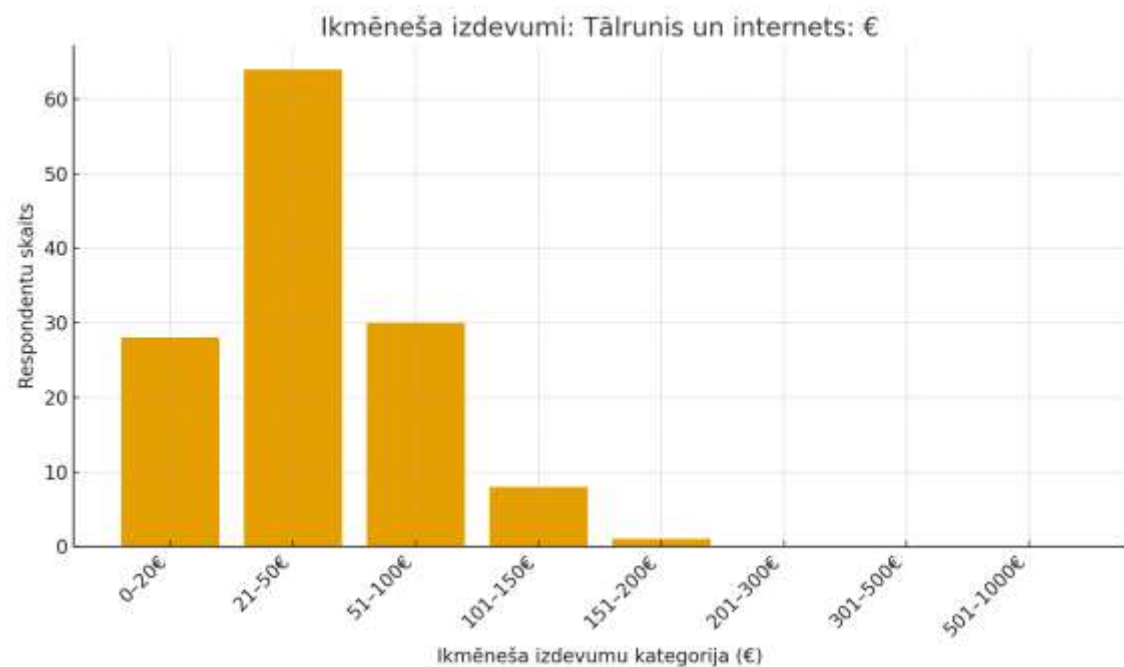
Respondentu ikmēneša izdevumi medicīnai pēc konkrētām summu kategorijām

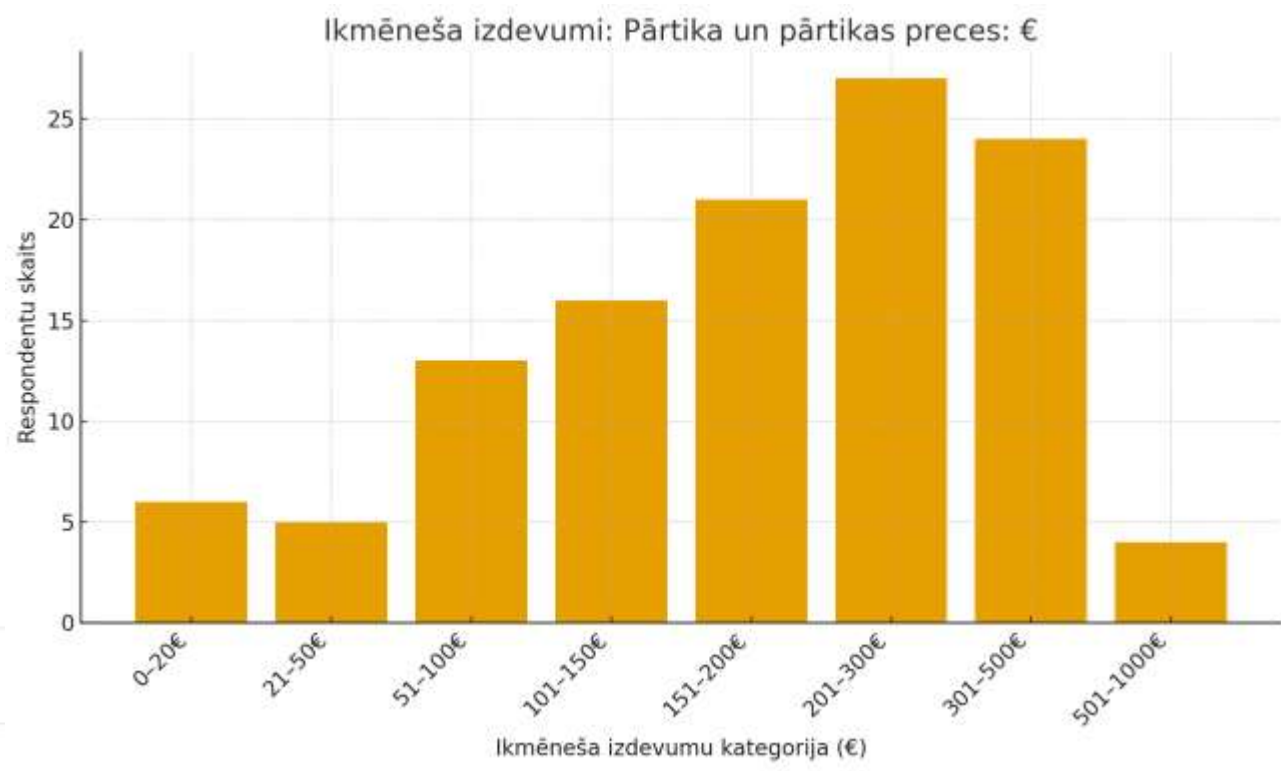
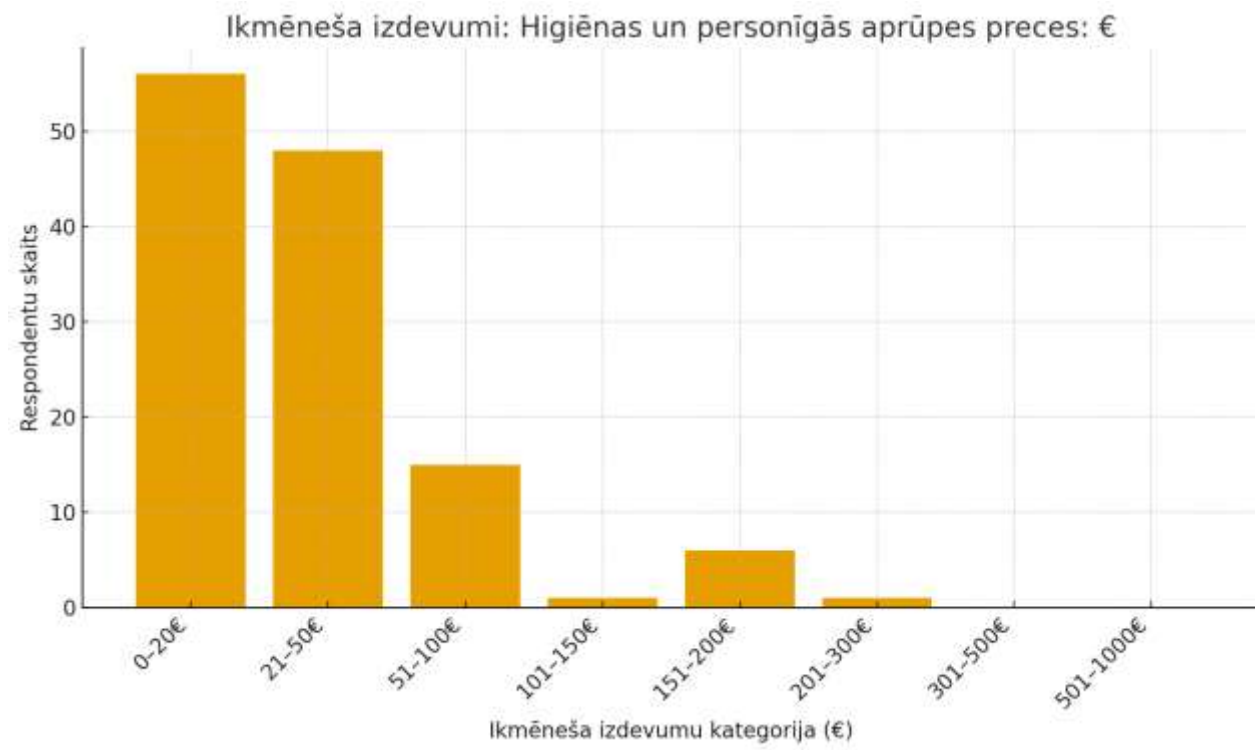
Ikmēneša izdevumi: Mājokļa uzturēšana/noma: €

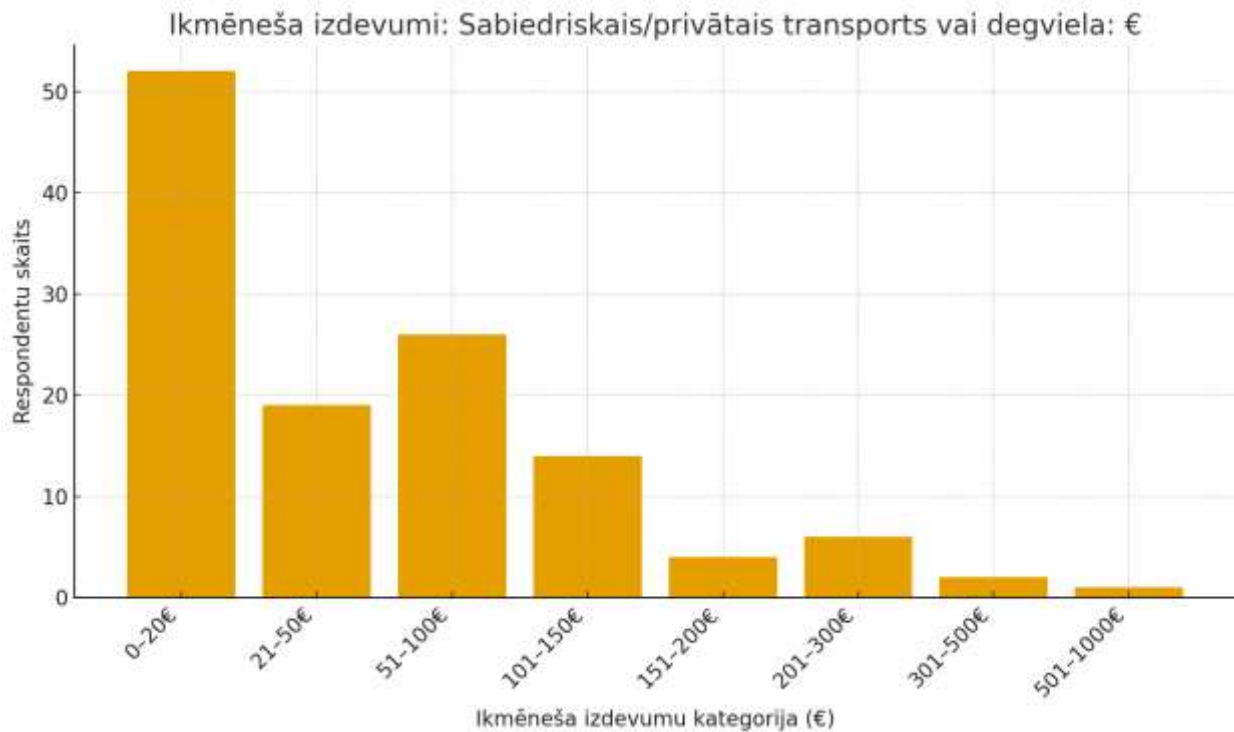
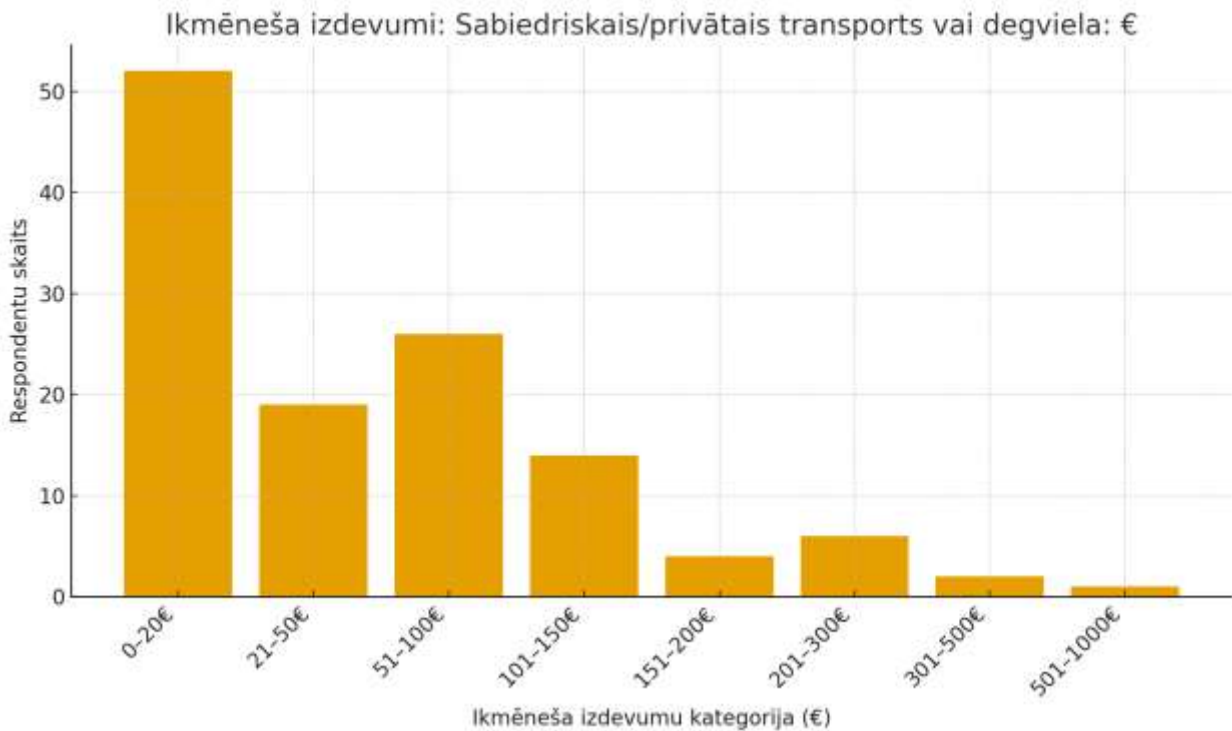
Ikmēneša izdevumi - komunālie izdevumi un saziņa

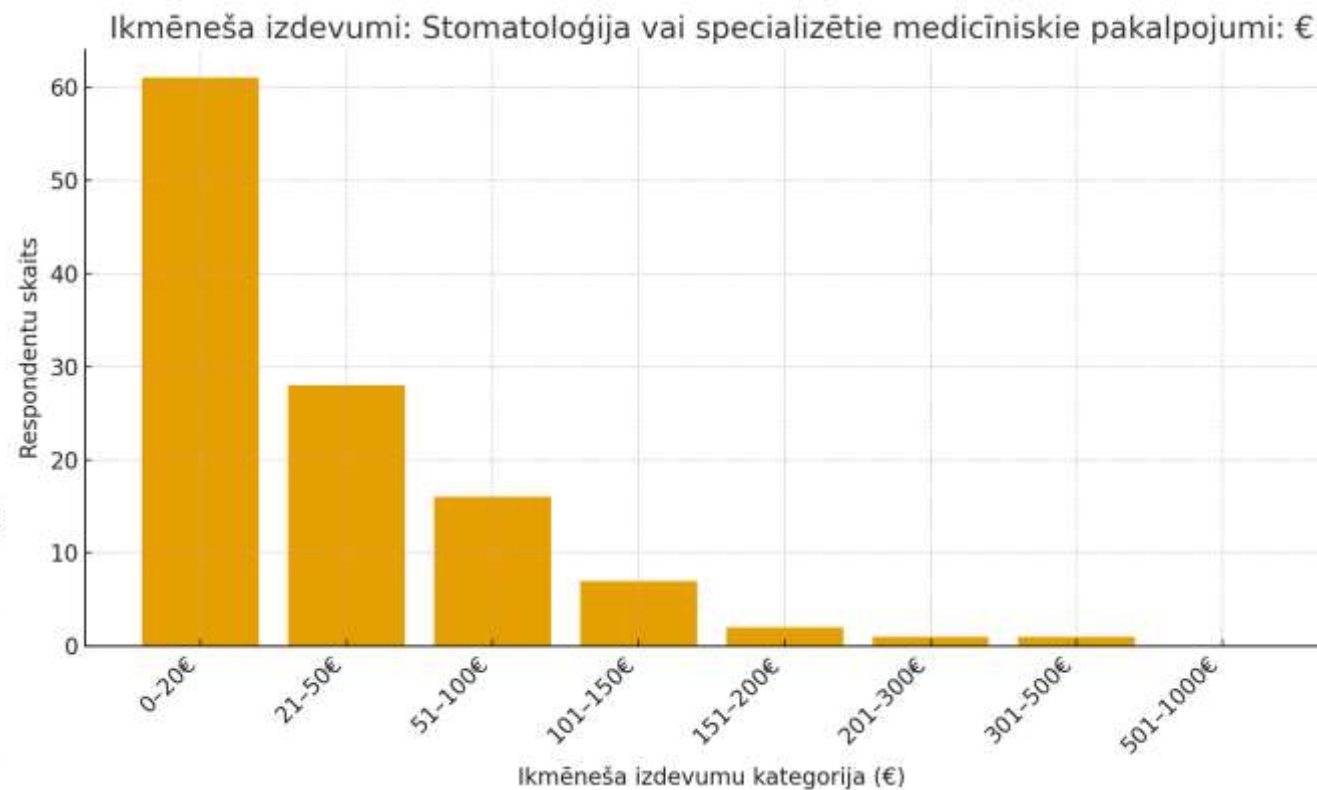
Ikmēneša izdevumi - pārtika un personīgās aprūpes preces

Ikmēneša izdevumi - apģērbi/apavi un transports

Ikmēneša izdevumi - stomatoloģija un skaistumkopšana

Salīdzinājums starp dzimumiem

✓ Sievietes biežāk tērē nedaudz vairāk šādās kategorijās:

- higiēnas un personīgās aprūpes preces,
- pārtikas un sadzīves preces,
- apģērbs un apavi,
- skaistumkopšanas pakalpojumi.

Tas atbilst tipiskām patēriņa struktūras atšķirībām starp dzimumiem, kur sievietēm biežāk nepieciešami specifiski higiēnas un kosmētiskie produkti.

✓ Vīriešiem savukārt redzama tendence mazliet vairāk tērēt:

- degvielai un pārvietošanās izdevumiem,
- mājokļa uzturēšanai (īpaši, ja dzīvo vieni).

✓ Kopumā dzimumu atšķirības izdevumu kategorijās nav būtiskas,

bet vērojamas nelielas, loģiskas variācijas, kas saistītas ar ikdienas vajadzībām un paradumiem.

Salīdzinājums starp reģioniem

- **✓ Rīgas un Pierīgas respondenti biežāk uzrāda augstākus izdevumus:**
 - mājoķļa uzturēšanai,
 - komunālajiem maksājumiem,
 - transportam,
 - telekomunikācijām.
- Tas skaidrojams ar augstākām dzīvošanas izmaksām urbānajos reģionos.
- **✓ Latgales un Zemgales respondenti biežāk ziņo par zemākiem izdevumiem, īpaši:**
 - pārtikai,
 - higiēnas precēm,
 - komunālajiem maksājumiem.
- Šie reģioni kopumā raksturojas ar zemāku dzīves dārdzību Latvijā.

Salīdzinājums starp invaliditātes grupām

✓ 1. invaliditātes grupas respondenti biežāk tērē vairāk:

- medicīnai,
- stomatoloģijai un specializētajiem medicīniskajiem pakalpojumiem,
- higiēnas precēm,
- transportam (īpaši gadījumos, kad nepieciešama asistenta vai speciāla pārvietošanās palīdzība).

Tas sakrīt ar pieaugošajām vajadzībām, kas raksturīgas smagākas invaliditātes gadījumā.

✓ 2. un 3. invaliditātes grupas uzrāda līdzīgus izdevumu modeļus,

tomēr:

3. invaliditātes grupai izdevumu svārstības ir lielākas, kas liecina par izteiktāku nevienlīdzību grupas iekšienē,
2. invaliditātes grupa parasti ziņo par vidējiem izdevumiem, īpaši medicīnai un pārtikai.

✓ Personām līdz 18 gadu vecumam (kur identificētas šādas atbildes)

parasti ir salīdzinoši zemāki personīgie izdevumi, jo tos lielā mērā sedz ģimene vai aprūpētāji.

Salīdzinājums starp ienākumiem un izdevumiem

1. Zemi ienākumi → ļoti zemi izdevumi

Respondenti ar **ienākumiem mazākiem par €150** mēnesī uzrāda tikai **~10 €** izdevumus analizētajās kategorijās.

Tas norāda uz:

- ārkārtīgi ierobežotām iespējām segt pamatvajadzības,
- iespējamu atkarību no radniekiem/sociālajiem dienestiem,

2. Vidēji zemi ienākumi (€150–€350) → izdevumi aug lielā mērā

Personas ar **€150–€350** ienākumiem:

- tērē **327–540 €** mēnesī,
- tāpat viņu reālie izdevumi **pārsniedz ienākumus vai ir tiem ļoti tuvi.**

Tas norāda uz:

- dzīvošanu uz uzkrājumu vai aizņemšanās robežas,
- iespējamu sociālās palīdzības saņemšanu,
- grūtībām segt neparedzētus izdevumus.

Secinājumi

- **1. Personu ar zemiem ienākumiem finansiālais stāvoklis ir kritisks**

- Personas ar ienākumiem zem 150 € mēnesī tērē vidēji tikai ~10 € analizētajās kategorijās. Tas liecina par:
 - nespēju segt pat minimālās vajadzības,
 - būtisku sociālās izolācijas risku,
 - atkarību no radniekiem vai valsts palīdzības,
 - ilgtermiņa nabadzības pastiprināšanu.
- Šī ir visvairāk apdraudētā sociālā grupa, kuras izdzīvošana ikdienā ir atkarīga no ārēja atbalsta.

- **2. Vidēji zemas ienākumu grupas (150–350 €) dzīvo pārslogotā budžetā**

- Respondenti ar šiem ienākumiem tērē 327–540 €, kas bieži:
 - **pārsniedz viņu ienākumus,**
 - nozīmē aizņemšanos, parādu veidošanos vai atteikšanos no būtiskām precēm/pakalpojumiem,
 - norāda uz nepietiekamu sociālās palīdzības efektivitāti.
- Šī grupa ir īpaši neaizsargāta pret:
 - energoresursu cenu kāpumu,
 - medikamentu un medicīnas pakalpojumu sadārdzinājumu,
 - inflācijas radīto dzīves izmaksu pieaugumu.

Secinājumi

3. Reģionālās atšķirības pastiprina nevienlīdzību

Rīgas un Pierīgas iedzīvotājiem izdevumi ir ievērojami augstāki, savukārt Latgales un Zemgales iedzīvotājiem — zemāki.

Tas norāda, ka:

- dzīves dārdzības atšķirības būtiski ietekmē personu ar invaliditāti finansiālās iespējas,
- vienotas pabalstu likmes visā valstī **nav efektīvas**,
- nepieciešama **reģionālā diferenciācija** atbalsta mehānismos.

4. Invaliditātes smaguma grupas būtiski ietekmē izdevumus

1. invaliditātes grupas personām ir:

- lielāki medicīnas izdevumi,
- biežāka nepieciešamība pēc specializētiem pakalpojumiem,
- augsti transporta izdevumi.

Tas apstiprina, ka **esošie invaliditātes pabalsti nesedz pat minimālās vajadzības**, īpaši smagākās invaliditātes grupās.

Pateicības

Inesei Uzulei

Ingunai Zuševicai

**Dainim
Strapcānam**